

Oude en nieuwe vooroordelen

EEN LESSENSERIE OVER ANTISEMITISME

De Anne Frank Stichting presenteert dit voorjaar de driedelige lessenserie 'Antisemitisme. Oude en nieuwe vooroordelen'. Deze serie is voor leerlingen van de tweede en derde klas vmbo-t, havo en vwo.

Ineke Mok is projectleider lesmateriaal 'antisemitisme' bij de afdeling Educatie van de Anne Frank Stichting te Amsterdam.

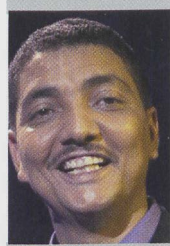
Joods?

Uitgangspunt van deze lessenserie is dat de leerlingen zich eerst inleven in hoe het is om joods te zijn. Ook maken zij kennis met twee joodse leeftijdgenootjes, Sara uit Amsterdam en Jacob uit Kopenhagen. Hierna stellen de leerlingen hun eigen visitekaartje samen. Daarop noteren ze waar hun grootouders zijn geboren, welke religie hun aanspreekt, en wat zij belangrijk vinden. Vervolgens krijgen ze van beroemdheden als Albert Einstein, Jörgen Raymann en Nicole Kidman te horen dat anderen vaak hun oordeel al klaar hebben over hoe iemand is. Daar heb je zelf niet altijd greep op. Met deze citaten wordt het fenomeen vooroordelen aangestipt, en impliciet ook het antisemitisme. Immers, zodra je iemand een etiket opplakt, negeer je iemands persoonlijkheid en krijgen vooroordelen vrij spel. Aan leerlingen wordt de vraag voorgelegd of zijzelf beïnvloed worden door wat anderen van ze zeggen.

Het lesmateriaal doet voortdurend een appel op de persoonlijke beleving van de leerlingen. Zij bereiden zich voor op het onderwerp 'diaspora' door na te gaan hoe het zit met migratie in hun eigen familie. Hoezeer gedwongen migratie de joodse geschiedenis heeft bepaald wordt duidelijk in de hoofdstukken daarna.

Leerlingen aan het werk met het materiaal.

'Als ik ergens binnenkom, zullen mensen nooit denken: hé, daar heb je een Nederlander. Ik heb tenslotte geen blauwe ogen en blonde haren, maar ik voel me evenveel Nederlander als Surinamer. Ik ben hier geboren, ik werk hier en ik betaal me suf aan belasting. Toch zien mensen mij als allochtoon: het beestje moet een naampje hebben.'

Jörgen Raymann, comedian en programmamaker

Mazzel in Mokum

Deel 1 gaat kort in op het ontstaan van het jodendom en de diaspora. Fragmenten uit de geschiedenis van Joden in Europa komen in beeld en er worden uitstapjes gemaakt naar Córdoba, Krakau en Amsterdam. Tussendoor maken leerlingen kennis met uitingen van jodenhaat: de beschuldiging van de moord op Christus, de vervolgingen tijdens de kruistochten en de pest, de uitsluiting van gilden, de verplichting om in getto's te wonen. Ook het vooroordeel dat Joden uit zouden zijn op geld en macht, komt aan bod. De Holocaust wordt besproken, maar staat niet centraal.

Leerlingen moeten antisemitische afbeeldingen in het lesmateriaal ontleden. Die worden bovendien afgewisseld met positieve impressies uit de joodse geschiedenis en persoonlijke portretten. Woorden als mazzel, geintje, gabber en Mokum komen voor, en leerlingen moeten op zoek naar uitingen van joodse cultuur in hun omgeving. Ze gaan ook na of onze tijd zondebokken kent.

Israël

Deel 2 opent met het persoonlijke verhaal van Frieda Menko, overlevende van Auschwitz. De afwisseling tussen negatieve en positieve episoden in de joodse geschiedenis, de portretten en de reflectievragen

kenmerken ook dit deel. Behalve naoorlogse vormen van antisemitisme, zoals de ontkenning van de Holocaust, is er ook aandacht voor initiatieven om de joodse cultuur in Europa weer tot leven te brengen. De invloed van het conflict tussen Israël en de Palestijnen op de anti-joodse beeldvorming komt uitgebreid aan bod. De nadruk ligt hierbij op de vraag wanneer kritiek op de staat Israël antisemitisch wordt.

Van homohaar tot racisme

Deel 3 gaat over actuele vooroordelen: antisemitisme, homohaar, islamofobie, discriminatie en racisme. Dit deel wordt gedragen door jongeren die openlijk spreken over hun ervaringen. Hun verhalen zijn heel herkenbaar en nodigen uit tot een persoonlijke inbreng. Leerlingen onderzoeken eigen denkbeelden en de beste manier om op vooroordelen te reageren. De opdrachten zijn ook gericht op het bevorderen van de onderlinge sfeer. Discussies lopen veel beter als de leerlingen zich op hun gemak voelen. Uiteindelijk is het de bedoeling dat ze allemaal meepraten over vooroordelen tegen joden. De meesten zullen beamen dat antisemitische uitingen niet

Ga voor meer informatie over dit lespakket of over de studiedagen naar www.onderwijsantisemitisme.nl, de site voor docenten die hun ervaringen met het thema antisemitisme willen delen. De eerste studiedag is op 17 april in het Anne Frank Huis.

normaal zijn, net zo min als andere discriminerende opmerkingen. Of zoals een jongen het zei: 'Op straat hoor je jongeren wel eens schelden, bijvoorbeeld 'rotjood'. Als zoiets weer gebeurt, hoop ik dat ik het lef heb om er wat van te zeggen.'

Ten slotte

Alle delen bevatten historische informatie en kunnen in willekeurige volgorde gebruikt worden. Wanneer u leerlingen eerst gelegenheid wilt geven om over hun eigen ervaringen met discriminatie te spreken, voordat ze zich gaan verdiepen in antisemitisme, kunt u met deel 3 beginnen.

Profvoetballer Daniël de Ridder gaf in 2005 met DJ Murad Elouakili (FunX) de aftrap van bijzondere lessen op Amsterdamse scholen over de Tweede Wereldoorlog, vooroordelen en discriminatie. De lessen werden verzorgd door twee studenten: één met een joodse en één met een islamitische achtergrond.

Daniël de Ridder in actie voor Jong Oranje, 2005.

Daniël de Ridder: 'Ik ben opgegroeid in Amsterdam. Mijn oma en opa wonen in Jeruzalem. Zij zijn gevlucht uit Noord-Irak, na de oprichting van de staat Israël in 1948. Als er op het voetbalveld antisemitische leuzen worden geroepen, denk ik wel dat ik die erger vind dan de andere spelers. Maar als ik voetbal, ben ik niet zo bezig met het publiek. Eigenlijk praat ik ook niet graag over dit soort onderwerpen. Dat ligt allemaal zo gevoelig, snap je? Ik ben in de eerste plaats voetballer.'

Daniël de Ridder (rechts) en Murad Elouakili op het Montessori College Oost, Amsterdam.

Uitnodiging

Wie zou jij in je klas willen uitnodigen? Wat voor iemand zou dat moeten zijn? En waarom? Discussieer hierover met je klasgenoten en beslis.